

Zdroj: BRASIL DE SOUZA, Elias, 2019. *The Book of Daniel Bible Book Shelf 1Q 2020* (Kindle Locations 617-768). Pacific Press Publishing Association. Kindle Edition. ISBN 9780816365159

Překlad: Lukáš Hora

Pokud není uvedeno jinak, biblické texty jsou převzaty z Českého studijního překladu

Kapitola 4 – Z ohnivé pece do paláce

Příběh židovských zajatců vhozených do ohnivé pece silně zapůsobil na představivost komentátorů, umělců a kazatelů. Častokrát se při vyprávění příběhu zaměřovali na vysvobození třech mládenců z plamenů. I když příběh zdůrazňuje jejich vysvobození, hlavní myšlenka této pasáže se zaměřuje na Boží neochvějnou věrnost vůči Izraeli. Ve skutečnosti jsou verše Da 3,16-18 jádrem literární struktury příběhu. Popisují věrné židy, kteří čelili králi a řekli mu, že raději zemřou, než aby uctívali sochu.

- A. Nebúkadnesarovo nařízení o uctívání sochy (v. 1-7)
- B. Obvinění Židů (v. 8-12)
- C. Hrozba pro Židy (v. 13-15)
- D. Židé vyznávají svou víru (v. 16-18)
- C'. Potrestání Židů (v. 19-23)
- B'. Očištění Židů od obvinění (v. 24-27)
- A'. Nebúkadnesarovo nařízení k oslavě Židů a jejich Boha (v. 28-30)¹

Složité otázky v příběhu

V příběhu je několik složitých otázek, na které nelze jednoduše odpovědět. Jedna z těchto otázek souvisí s významem a poselstvím ohromné sochy. V textu se objevuje deset zmínek o vybudování sochy Nebúkadnesarem (v. 1.2.3.5.7.10.12.14.15.18), a přesto se zdá že příběh nepopisuje jasně její rysy a účel. Existuje domněnka, že socha měla připomínat zvláštní událost z vlády krále. Jeden teolog uvedl: „králové starověkého blízkého východu stavěli mnoho památníků, soch a chrámů, ty často symbolizovaly jejich moc nebo oslavovali jejich bohy, často takové projekty doprovázeli oslavné obřady“².

Navíc není jasné, zda se jednalo o sochu boha, nebo samotného krále. Ale vzhledem k tomu, že králové v Mezopotámii nebyli považováni za bohy (jako v Egyptě), většina teologů si myslí, že socha mohla představovat božstvo. Takže si někdo může vytvořit teorii o tom, že majestátní socha představovala boha, jako byl Marduk nebo Nabu. Král mohl chtít přinutit své občany k věrnosti vůči náboženství a ideologii říše skrze vytvoření sochy a vyžadování jejího uctívání od svých úředníků. Stojí za zmínku, že starověké náboženství bylo neodlučitelně propojené s politikou.

Další bod souvisí s vlastnostmi takové neobvyklé a disproporcionální sochy. Měřila 60 loket na výšku a 6 loket na šířku (27,4×2,74 m), taková silueta vypadala spíše jako obelisk nebo sloup než jako socha ve tvaru člověka. Ale bez ohledu na to ve starověku velké sochy nebyly neobvyklé. Některé sochy vybudované ranými egyptskými faraony mohli dosahovat výšky 18 m. Socha Dia v řecké Olympii měla na výšku téměř 12 m, zatímco rhodský kolos byl vysoký 32 m. Takže je věrohodné, že Nebúkadnesar postavil velkou sochu.³

Další otázka se týká identity čtvrtého muže, který se objevil uprostřed ohně společně se třemi věrnými mladými muži. Nebúkadnesar popisuje tuto osobu jako „syna bohů“ (v. 25) nebo božskou bytost.

¹ Ernest C. Lucas, *Daniel*, Apollos Old Testament Commentary, vol. 20 (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2002), 86.

² Wendy L. Widder, *Daniel*, Story of God Bible Commentary (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2016), 68.

³ Stephen R. Miller, *Daniel*, The New American Commentary, vol. 18 (Nashville: Broadman & Holman, 1994), 109.

Pokud vezmeme v úvahu Nebúkadnesarův polyteistický postoj, jistě nemyslel hebrejského Boha, když použil aramejské slovo pro označení „bohů“ v množném čísle (*elahin* – אֱלֹהִים). Čtvrtou osobu také popisuje jako „anděla“ (v. 28), což mohlo vést rabínskou tradici ke spojení čtvrtého muže s Gabrielem.⁴ Nicméně několik církevních otců spojuje čtvrtého muže s Kristem v době jeho preexistence⁵, tento pohled také zastávala Ellen Whiteová⁶ a zastávají jej i někteří konzervativní komentátoři⁷. V tomto případě je čtvrtý muž identifikován jako stejná nebeská bytost, která se později objeví v knize Daniel jako Syn člověka (Da 7), Velitel vojska (Da 8), Mesiáš (Da 9) a Michael (Da 12).

Další bod souvisí s místem pobytu Daniela během období Da 3. Když vezmeme v úvahu významné postavení Daniela, zdá se, že je složité vysvětlit jeho nepřítomnost na shromáždění na pláni Dúra. I když bylo rozvinuto několik teorií, jako obchodní cesta, nemoc, nebo dokonce Boží záměr držet ho dál od událostí, ve skutečnosti nevíme, jak vyřešit tuto otázku. Nicméně to by nás nemělo odradit od poselství příběhu. S jistotou můžeme tvrdit, že se Daniel buď neklaněl soše, nebo nebyl přítomný na tomto obřadu.

Působivá falešná bohoslužba

Pozoruhodným aspektem tohoto příběhu je absolutní neodvolatelnost dekretu o uctívání sochy. Ve dvou verších po sobě je uveden seznam jmen různých úředníků, jako kdyby mělo být jasné, že se nepřipouštěli žádné výjimky: satrapové, prefekti, místodržitelé, pokladníci, soudcové, komisaři a všichni úředníci provincií (v. 2,3). Navíc takové opakování také ukazuje, že úředníci museli jednat automaticky v oblasti poslušnosti Nebúkadnesarova příkazu uctívat sochu.

Pro přítomné lidi byly požadavky na uctívání sochy úplné. Pokyny pro uctívání sochy mají stejnou strukturu. Hlasatel mocně volal, takže když lidé slyšeli „hrát roh, píšťalu, citeru, lyru, cimbál, orchestr či jiný hudební nástroj“, měli padnout a uctívat sochu (v. 5). Tento seznam hudebních nástrojů se v příběhu objevuje čtyřikrát a vždy po něm následuje hrozba trestu pro ty, kteří odmítnou poslechnout. Nástroje jsou vyjmenované v úvodních pokynech, při uctívání, v obvinění tří mládenců, a nakonec když král zajatcům nabízí druhou šanci.

Takové opakování vyjadřuje myšlenku mechanického procesu, kdy vnější liturgické příkazy řídí účastníky uctívání. Uctívání není dobrovolné, nevychází z usvědčeného svědomí. Popis vykresluje obrovský zástup, který se svými nosy dotýká země při mechanickém zvuku orchestru. Jeden spisovatel tvrdí, celý příběh chce vyjádřit, aby celá velká Nebúkadnesarova událost vypadala hloupě, protože pohané při reakci na příkaz k uctívání jednají jako psi z experimentu Ivana Pavlova.⁸

Nebúkadnesar založil systém uctívání a vynucoval jej pod hrozbou trestu smrti. Kdokoli se rozhodl odmítnout poslechnout krále, měl být vhozen do ohnivě pece. Je možné, že tato pec sloužila při výrobě sochy a vyhovovala tomu, aby se přeměnila v popravčí nástroj. V každém případě král používá „pec

⁴ Jacob Neusner, ed., *The Babylonian Talmud: A Translation and Commentary* (Peabody, MA: Hendrickson, 2011), 4:547 (b. Pesah. 118A, B).

⁵ Viz Kenneth Stevenson and Michael Glerup, eds., *Ezekiel, Daniel*, Ancient Christian Commentary on Scripture, vol. 13 (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2008), 181–183.

⁶ Ellen G. White, *Prophets and Kings* (Mountain View, CA: Pacific Press, 1943), 508, 509. (Viz také: „Tito tři židé byli povoláni, aby vyznali Krista před hořící ohnivou pecí. Bylo to pro ně nesmírně důležité, protože jejich životy byly v sázce. Tito mládenci, naplněni Duchem svatým, vyhlásili celému babylonské království svou víru - že Ten, kterého uctívají je jediný pravý a živý Bůh. Projev jejich víry na pláni Dura byl nejvýmluvnějším představením jejich zásad.“ [Ellen G. White, *The Youth's Instructor*, July 12, 1904, par. 2], pozn. překladatel)

⁷ Viz např. Miller, *Daniel*, 123, 124; Christopher J. H. Wright, *Hearing the Message of Daniel: Sustaining Faith in Today's World* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2017), 85, 86.

⁸ Hector I. Avalos, “The Comedic Function of The Enumerations of Officials and Instruments in Daniel 3,” *Catholic Biblical Quarterly* 53, no. 4 (October 1991): 580–588.

jako zbraň příležitosti⁹. Ve skutečnosti „v příběhu nemáme žádné detaily o peci. Verše 22-23 mohou naznačovat, že měla na vrchu otvor, skrze který vhodili oběti do ohně a zdá se, že na boku byly dveře, nebo otvor, skrze který se mohl Nebúkadnesar dívat dovnitř (3,24).“¹⁰

Příběh ukazuje, jak daleko může zajít krutovládce, když nutí lidské bytosti, aby plnili jeho vůli. Vytvořením systému falešného uctívání král odlidštil své občany, způsobil, aby přemýšleli a jednali jako automatické entity, když je budou uctívat. Tímto jednáním se egoistický panovník stal modlou. Modlářství, uctívání sochy božstva v konečném důsledku podkopává jediný legitimní Boží obraz – lidskou bytost (Gn 1,26-28).

Dnes možná nečelíme nebezpečí krutovládce, který by vyžadoval uctívání sochy. Ale čelíme neméně vážným pokušením, nahrazení pravého Boha modlami současného světa. Modlářství není pouze okolo nás, ale vychází z vnitřku. Neustále musíme odolávat modlám konzumního způsobu života, technologií, individualismu a požitkářství. Naše současná kultura často vyžaduje uctívání těchto model a nepoužívá k tomu méně síly než Nebúkadnesar.

Odolávání falešné bohoslužbě

Příběh pokračuje, velký zástup, kromě tří lidí, kteří odmítli kompromis, se klaní zlaté soše. Podle literární struktury Da 3 je stěžejní prvek příběhu ve verších 16-18. Tyto verše zobrazují mimořádnou odvahu třech přátel Daniela, kteří odmítli podvolit se vůli krále. Znovu, příběh není primárně o osvobození z ohně, ale spíše o jejich rozhodnutí se postavit králi a zůstat věrní Bohu. V tomto směru je vhodné zmínit pár bodů.

Zprvé, muži jsou stále označováni jako Šadrak, Měšak a Abed-nego. Použití jejich babylonských jmen je jasnou snahou popřít jejich hebrejskou identitu, a to je činí více zranitelnými. Nicméně jednají a reagují podle identity, kterou vyjadřují jejich hebrejská jména: Chananjáš (Bůh je milostivý), Míšael (kdo je jako Bůh?), Azarjáš (Hospodin pomáhá).

Zadruhé, musíme poznamenat, že tři Židé byli pod silným tlakem lidí stejného postavení. Viděl je král, královští úředníci a dav diváků.

Zatřetí, pozornost musíme obrátit na vrcholnou scénu: „Šadrak, Měšak i Abed-nego odpověděli a řekli králi: Ó, Nebúkadnesare, na to my tobě nemusíme dávat žádnou odpověď. Je-li tomu tak, náš Bůh, jehož uctíváme, nás může vysvobodit z rozpálené ohnivé pece. I ze tvé ruky, králi, nás vysvobodí. Ale i kdyby ne, známo buď tobě, králi, že tvé bohy uctívat nebudeme a té zlaté soše, kterou jsi dal postavit, se nebudeme klanět“ (Da 3,16-18).

Podmínková věta, která začíná v 17. verši vyvolala velký zájem, protože aramejšтина doslova zní: „Pokud náš Bůh, kterého uctíváme existuje, nás může vysvobodit z rozpálené ohnivé pece. I ze tvé ruky, králi, nás vysvobodí“. Ale tuto podmínkovou formulaci („Pokud náš Bůh...“) nemáme vnímat tak, že by pochybovali o Boží existenci. Spíše tito tři mládenci jednoduše prohlašují, jak jeden komentátor vysvětluje, podmíněnou myšlenku: „Pokud jejich Bůh existuje – Bůh Izraele, který zjevil svůj zákon a promluvil svá laskavá slova evangelia zaslíbení skrze Mojžíše a proroky – potom z toho vyplývá, že má moc je zachránit. Podmínková věta nezpochybňuje předpoklad Boží existence. Jednoduše vede k závěru, že je Bůh může zachránit na základě předpokladu, že jejich zachraňující Bůh existuje.“¹¹

⁹ Ronald W. Pierce, *Daniel*, Teach the Text Commentary Series (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2015), 50, 51.

¹⁰ John H Walton, ed., *Isaiah, Jeremiah, Lamentations, Ezekiel, Daniel*, Zondervan Illustrated Bible Backgrounds Commentary, vol. 4 (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2009), 538.

¹¹ Andrew E. Steinmann, *Daniel*, Concordia Commentary (Saint Louis, MO: Concordia Publishing, 2008), 186.

Následující verš ukazuje rozsah jejich přesvědčení: „Ale i kdyby ne, známo buď tobě, králi, že tvé bohy uctívat nebudeme a té zlaté soše, kterou jsi dal postavit, se nebudeme klanět“ (v. 18). Takže, pokud je Bůh z nějakého důvodu nebude chtít zachránit, dají přednost smrti před podvolením se modlářskému požadavku krále. Kvůli své poslušnosti vůči prvním dvěma příkázáním a krédu Šema (Dt 6,4) se ve svých srdcích rozhodli odmítnout modlářství a uctívali jediného Boha. Neměli jistotu, zda je Bůh vysvobodí před smrtí, ani o to nežádali. Místo toho se mu svěřili a vybrali si, že nebudou uctívat sochu. Tuto poslušnost ovlivňovaly správné zásady a ne pohodlí, jejich poslušnost vyjadřovala ohnivzdornou víru.

Potvrzení věrnosti

Když byl vykonán rozsudek a tři mládenci byli vhozeni do ohnivě pece, král si lámal hlavu s přítomností čtvrtého muže v ohni. Nebúkadnesar okamžitě poznal, že postava vypadá jako nadpřirozená bytost seslaná z božské sféry. Jak už bylo výše zmíněno, existuje dobrý důvod k tomu, abychom čtvrtého muže identifikovali s Kristem v době jeho preexistence. Bůh ve své nekonečné moudrosti a lásce obhájil tři mladé muže, tím že ušetřil jejich životy. Oheň ztratil svou sílu, když Syn Boží vstoupil do pece, jejíž teplota se mohla pohybovat „v rozmezí 900–1500 °C“¹².

Při prvním pohledu by si někdo mohl myslet, že vysvobození z ohně je hlavním bodem příběhu. Nicméně jak už bylo zmíněno, obhájení tří Židů primárně nespočívá v jejich vysvobození, ale v přítomnosti Syna Božího mezi nimi. Tento bod je klíčový, protože v jiných situacích Boží služebníci zpečetili své svědectví smrtí. Opustil je Bůh? Prokázal jim méně lásky, než třem židovským významným osobám? Vůbec ne, protože Ježíš zaslíbil, že vždy bude s námi „až do skonání světa“ (Mt 28,20; B21). Nikdy nejsme opuštěni. A i když jsme stále na zemi, věrní budou čelit ohnivým zkouškám a budou mít podíl na Kristových utrpeních (1Pt 4,12-14).

Ale i když obhájení nepřichází s okamžitým vysvobozením od tělesné bolesti a smrti, Bůh nakonec všechny své děti přijme ve svém nebeském chrámu. Když čelíme zkouškám a pronásledování tohoto světa můžeme hledět na Ježíše a získávat povzbuzení z jeho zaslíbení: „Neboj se toho, co máš trpět. Hle, Ďábel se chystá některé z vás dávat do vězení, abyste byli vyzkoušeni, a budete mít souzení po deset dní. Buď věrný až na smrt, a dám ti věnec života“ (Zj 2,10).

Závěr

Z období vlády římského císaře Licinia I (308-324 po Kr.) pochází příběh čtyřiceti křesťanských vojáků, kteří vydali silné svědectví o neochvějně věrnosti vůči Kristu. Byli členové dvanácté legie, která byla nasazena v Sebastě, v Arménii.¹³ Jednoho dne jim kapitán řekl, císař Licinius vydal edikt, aby všichni vojáci obětovali pohanským bohům. Tito křesťané odpověděli: „Máš naši výzbroj, a dokonce naše těla, ale naše srdce jsou věrná Ježíši Kristu“. Bylo to uprostřed zimy roku 320 a kapitán jim řekl, aby nepochodovali na zamrzlé jezero, které bylo poblíž. Svlékl je z oblečení a oznámil, že zemrou, pokud se nevzdají Krista.

Postavili se do hloučku a zpívali svou píseň „Čtyřicet mučedníků pro Krista“. Teplota si postupně vybírala svou daň a oni padali na led. Nakonec tam zůstal pouze jeden muž. Ztratil odvahu a odvrátil se k pobřeží, kde zapřel Krista. Důstojník stráží to sledoval. I když to ostatní nevěděli, tajně věřil v Krista. Když viděl, jak tento poslední muž opustil své místo, odešel na led, svlékl si oblečení a vyznal, že je také křesťanem. Když následující ráno vyšlo slunce, leželo tam čtyřicet těl vojáků, kteří bojovali až na smrt o svou víru v Krista.¹⁴

¹² Pierce, *Daniel*, 55.

¹³ Robert Bartlett, *Why Can the Dead Do Such Great Things? Saints and Worshippers From the Martyrs to the Reformation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2013), 379.

¹⁴ Leighton Ford, *Good News Is for Sharing* (Elgin, IL: David C. Cook, 1987), 16.

Tři židovští zajatci nebyli vhozeni na zmrzlé jezero, ale do ohnivé pece. I když byli nakonec zachráněni, neměli menší odvahu položit své životy pro Boha než čtyřicet mučedníků v Sebastě. Pod obrovským tlakem přihlížejících lidí zůstali věrní až do smrti.

Tento příběh nás vyzývá k mnohem větším činům, než „odvážit se být jako Šadrak, Měšak a Abednego“. Je to spíše výzva, abychom „se odvážili věřit, že Bůh je hoden naší věrnosti v jakékoli situaci, které budeme čelit kvůli jeho jménu“. Zůstaňme věrní našemu Pánu a Spasiteli v životě nebo smrti.